

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

Iyul №7, 2026

Агробизнес, наука и
технология

AGROBIZNES FAN VA TEXNOLOGIYALAR

Agribusiness, science and
technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform &
workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenė – professor, (Vitautes Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalimirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 30.11.2024-yildagi
№364/5-sonli qarori bilan
08.00.00-Iqtisodiyot fanlari
bo'yicha, 08.05.2025-yildagi
№370/5-sonli qarori bilan
06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari
bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy
ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 214-sahifa.
2026-yil, iyul.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

MATRASULOVA FERUZA BAXODIROVNA

Sho'rlangan marginal yerlarda sholi yetishtirishning iqtisodiy va agroekologik jihatlari (Xorazm viloyati misolida).....9

KOZIMJONOV ABRORBEK

Suv ta'minot va hudud gaz ta'minot korxonalarida xalqaro standartlarga muvofiq daromad va xarajatlarni tan olish masalalari.....16

KALIMULLINA NARGIZA VLADIMIROVNA

Sanoat sohasida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish.....24

RAXMATULLAYEV JALOLIDDIN MUXIDDINOVICH

Davlat xaridlarini samarali tashkil etish orqali byudjet mablag'larini tejash yo'llari.....30

ISMAYLOV SIROJIDDIN ISOQOVICH

O'zbekistonda yuridik shaxslar tomonidan foyda solig'ini hisoblab chiqarish va to'lash tartibi.....42

TURGUNOV ABDULLOH QUDRATBEK O'G'LI

Korxona faoliyatining iqtisodiy samaradorligini baholashda foyda va rentabellik ko'rsatkichlari.....49

ABDUBOQIYEV MUXAMMAD SHAROFITDINOVICH

Efficiency indicators of financial management mechanisms in joint-stock companies.....55

ZOHIDOV JAMSHID BOTIRXONOVICH

Xizmat ko'rsatish korxona menejmentida axborot texnologiyalarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish.....63

ACHILOVA FIRUZA KURBANOVNA, PARDAYEV ORIFJON

CHARSHAMIYEVICH
Qashqadaryo viloyatida raqamli infratuzilma va sanoat ishlab chiqarishning hozirgi holati tahlili.....71

UMAROVA ROXILAXON XALILJON QIZI

Mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....80

ATABAYEVA KAROMAT RAJABOVNA

Demografik jarayonlarni o'rganishning nazariy asoslari.....88

URALOV FARRUH ABDURAZZOQOVICH

Hududiy klaster siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari.....95

G'IYOSOV ILXOM KARIMOVICH

Korporativ boshqaruv mexanizmlarining qurilish korxonalarida strategik qarorlar qabul qilish jarayoniga ta'siri.....109

ANVAROVA LOBARXON SHERZOD QIZI

Sun'iy intellekt asosida strategik va operatsion boshqaruvni optimallashtirish mexanizmlari.....119

SAYIPOV BEGZOD RAHIMOVICH

Valyuta kursi barqarorligini ta'minlashda monetar siyosat vositalarining roli va uning mehnat bozori dinamikasiga ta'siri.....131

KARIMOV INOMJON ORTIKBAEVICH

Qurilish sanoati korxonalarida investitsiyalarni jalb qilish mexanizmini boshqarishning nazariy asoslarini takomillashtirish.....140

ERKAYEV AKROM NORMUXAMMADOVICH

Milliy iqtisodiyotni sanoatlashuvning nazariy evolyutsiyasi.....150

AXMEDOVA NILUFAR SHUHRATOVNA, RISBEKOVA DILFUZAXON

JALOLIDIN QIZI

Mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda hududiy jihatlari hamda davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlari.....163

SHARIPOV G'ULOMJON QARSHI O'G'LI

Yashil iqtisodiyot sharoitida hududiy boshqaruvning xorijiy tajribasi va O'zbekistonda qo'llash istiqbollari.....169

SAPAROV ILYOS XUDAYMURATOVICH

Jamoatchilik ishonchi va ijro mas'uliyati: «Tashabbusli byudjet»ning yangi bosqichdagi vazifalari.....179

MURTOZAYEVA DILNOZA BOBONIYOZ QIZI

O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat bozori marketing tadqiqotlarini o'tkazishda raqamlashtirish jarayonining afzalliklari.....184

ТАДЖИЕВА САЙЁРАХОН УРАЛОВНА

Маркетинговая привлекательность Бухарской области и факторы её формирования.....193

G'OFUROV BEKZOD FAYZULLA O'G'LI

Davlat budjeti mablag'laridan foydalanishda moliyaviy nazoratni kuchaytirish yo'llari.....208

USMONOVA MOHIGUL MANSUR QIZI

Yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi rivojlanishining nazariy–konseptual asoslari.....214

YASHIL IQTISODIYOT VA AYOLLAR TADBIRKORLIGI RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI

USMONOVA MOHIGUL MANSUR QIZI

Qarshi davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti, 08-00-12-“Mintaqaviy
iqtisodiyot” ixtisosligi mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: usmonovamohi99@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-4124-9218>

Annotatsiya. Yashil iqtisodiyotga o'tish barqaror iqtisodiy o'sish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy integratsiyaga erishish uchun global ustuvor vazifaga aylandi. Shu nuqtai nazardan, ayollar tadbirkorligi yashil innovatsiyalar, resurslardan samarali foydalanish va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ayollar tadbirkorligini kengaytirishni davom etayotgan iqtisodiy islohotlar va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari orqali strategik ustuvorliklar sifatida belgilab oldi. Ushbu maqola zamonaviy iqtisodiy nazariyalar, xalqaro tadqiqotlar va milliy rivojlanish ustuvorliklarini tahlil qilish orqali yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi o'rtasidagi nazariy va kontseptual bog'liqlikni o'rganadi. Unda ayol tadbirkorlarning barqaror rivojlanishni ilgari surishdagi roli o'rganiladi, yashil tadbirkorlikka ta'sir qiluvchi asosiy institutsional omillar aniqlanadi va ekologik barqaror va inklyuziv biznesni rivojlantirishni kuchaytirish bo'yicha siyosat yo'nalishlari ta'kidlanadi. Maqola natijalari yashil iqtisodiy o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlaydigan va ayollarning tadbirkorlikdagi ishtirokini kuchaytiradigan siyosatni takomillashtirish uchun nazariy asos yaratadi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, ayollar tadbirkorligi, barqaror rivojlanish, yashil tadbirkorlik, yashil innovatsiya, inklyuziv o'sish, ekologik barqarorlik, aylanma iqtisodiyot, gender tengligi.

Аннотация. Переход к зеленой экономике стал глобальным приоритетом для достижения устойчивого экономического роста, охраны окружающей среды и социальной интеграции. В этом контексте женское предпринимательство играет решающую роль в продвижении зеленых инноваций, ресурсоэффективности и инклюзивного экономического развития. Узбекистан определил развитие зеленой экономики и расширение женского предпринимательства в качестве стратегических приоритетов посредством проводимых экономических реформ и механизмов институциональной поддержки. В данной статье рассматриваются теоретические и концептуальные связи между зеленой экономикой и женским предпринимательством на основе анализа современных экономических теорий, международных исследований и национальных приоритетов развития. Исследуется роль женщин-предпринимателей в содействии устойчивому развитию, определяются ключевые институциональные факторы, влияющие на зеленое предпринимательство, и выделяются направления политики для повышения эффективности развития экологически устойчивого и инклюзивного бизнеса. Результаты статьи предоставляют теоретическую основу для совершенствования политики, поддерживающей зеленую экономическую трансформацию и расширяющей участие женщин в предпринимательстве.

Ключевые слова: зеленая экономика, женское предпринимательство, устойчивое развитие, зеленое предпринимательство, зеленые инновации, инклюзивный рост, экологическая устойчивость, циркулярная экономика, гендерное равенство.

Abstract. The transition to a green economy has become a global priority for achieving sustainable economic growth, environmental protection, and social inclusion. In this context, women's entrepreneurship plays a critical role in promoting green innovation, resource efficiency, and inclusive economic development. Uzbekistan has identified the development of a green economy and the expansion of women's entrepreneurship as strategic priorities through ongoing economic reforms and institutional support mechanisms. This article explores the theoretical and conceptual linkages between the green economy and women's entrepreneurship through an analysis of

contemporary economic theories, international research, and national development priorities. It explores the role of women entrepreneurs in promoting sustainable development, identifies key institutional factors influencing green entrepreneurship, and highlights policy directions for enhancing environmentally sustainable and inclusive business development. The results of article provide a theoretical framework for improving policies that support green economic transformation and enhance women's participation in entrepreneurship.

Keywords: green economy, women's entrepreneurship, sustainable development, green entrepreneurship, green innovation, inclusive growth, environmental sustainability, circular economy, gender equality.

KIRISH

Iqlim o'zgarishi, atrof-muhitning tanazzulga uchrashi, biologik xilma-xillikning yo'qolishi va resurslar tanqisligining tezlashib borayotgan ta'siri global rivojlanish kun tartibini tubdan o'zgartirdi. Hukumatlar, xalqaro tashkilotlar va tadqiqot institutlari an'anaviy iqtisodiy o'sish modellari tabiiy ekotizimlarni saqlab qolish bilan birga uzoq muddatli farovonlikni ta'minlash uchun yetarli emasligini tobora ko'proq tan olmoqdalar. Natijada, yashil iqtisodiyot konsepsiyasi iqtisodiy samaradorlik, ekologik barqarorlik va ijtimoiy tenglikni birlashtirgan keng qamrovli rivojlanish paradigmasi sifatida paydo bo'ldi. Atrof-muhitni muhofaza qilishni iqtisodiy o'sishga to'sqinlik qiluvchi omil sifatida ko'rib chiqish o'rniga, yashil iqtisodiyot barqaror resurslarni boshqarish, kam uglerodli ishlab chiqarish, texnologik innovatsiyalar va inklyuziv bandlikni rivojlanishning o'zaro mustahkamlovchi omillari sifatida ko'rib chiqadi.

Ushbu o'zgarish doirasida ayollar tadbirkorligi barqaror iqtisodiy rivojlanishning strategik tarkibiy qismi sifatida tobora ko'proq e'tiborni tortmoqda. Ayol tadbirkorlar nafaqat biznes yaratish va ish o'rinlarini yaratishga, balki ekologik toza ishlab chiqarish usullarini joriy etishga, ijtimoiy innovatsiyalarga, jamoatchilikning barqarorligiga va inklyuziv iqtisodiy ishtirokga ham hissa qo'shadilar. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayollarga tegishli korxonalar ko'pincha ekologik mas'uliyat, resurslardan samarali foydalanish, barqaror iste'mol va ijtimoiy mas'uliyatli biznes amaliyotlariga nisbatan kuchliroq majburiyatlarni namoyish etadilar. Natijada, ayollarning tadbirkorlik salohiyatini mustahkamlash ham milliy, ham global miqyosda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun muhim vositaga aylandi.

Xalqaro siyosat doirasi bu munosabatlarni yanada mustahkamlaydi. 2030-yilgi Barqaror rivojlanish kun tartibi, xususan, Barqaror rivojlanish maqsadlari gender tenglik, munosib mehnat, barqaror sanoatlashtirish, mas'uliyatli iste'mol va ishlab chiqarish hamda iqlim o'zgarishiga qarshi kurashni o'zaro bog'liq ustuvorliklar sifatida ta'kidlaydi. Xuddi shunday, Parij kelishuvi va undan keyingi xalqaro iqlim majburiyatlari hukumatlarni inklyuziv iqtisodiy siyosatni ekologik barqarorlik bilan integratsiyalashga undaydi, ayollarning ishtirokini muvaffaqiyatli yashil o'tish strategiyalarining muhim omili sifatida tan oladi.

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ayollar tadbirkorligini kengaytirish davom etayotgan iqtisodiy islohotlarning ajralmas qismiga aylandi. Milliy rivojlanish strategiyalarida uzoq muddatli raqobatbardoshlikning asosiy omili sifatida ekologik barqarorlik, energiya samaradorligi, qayta tiklanadigan

energiya manbalaridan foydalanish, resurslarni tejash va inklyuziv tadbirkorlik ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, keng qamrovli institutsional islohotlar moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini, imtiyozli kreditlash dasturlarini, kasb-hunar ta'limini, raqamli tadbirkorlik tashabbuslarini va ayollarning iqtisodiy ishtirokini oshirishga qaratilgan biznesni rivojlantirish xizmatlarini kengaytirdi. Ushbu islohotlar genderga mos siyosatni yashil iqtisodiy transformatsiya bilan integratsiyalash uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Siyosatga e'tibor kuchayib borayotganiga qaramay, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotlar kontekstida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ayollar tadbirkorligi o'rtasidagi nazariy bog'liqlik yetarlicha o'rganilmagan. Mavjud tadqiqotlar asosan ekologik siyosat yoki gender tadbirkorligini mustaqil ravishda o'rganishga qaratilgan, nisbatan cheklangan tadqiqotlar esa ularning kontseptual integratsiyasi, institutsional o'zaro ta'siri va barqaror tarkibiy o'zgarishlarga potentsial hissasini o'rganadi. Ushbu maqola yashil iqtisodiyotni rivojlantirishni ayollar tadbirkorligi bilan bog'laydigan nazariy va kontseptual asoslarni o'rganish va ularning o'zaro mustahkamlovchi ta'sirini baholash uchun analitik asos yaratish orqali ushbu bo'shliqni bartaraf etishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligi zamonaviy yashil iqtisodiyot nazariyasi, tadbirkorlik nazariyasi, institutsional iqtisodiyot va genderni qamrab oluvchi rivojlanish yondashuvlarini barqaror iqtisodiy o'zgarishlarni rag'batlantirishda ayol tadbirkorlarning rolini tushuntirish uchun tizimli integratsiyalashdan iborat. Ushbu topilmalar mamlakatning davom etayotgan iqtisodiy modernizatsiya kun tartibi doirasida O'zbekistonda yashil ayollar tadbirkorligini mustahkamlash uchun keng qamrovli kontseptual asos yaratish orqali ham akademik adabiyotlarga, ham dalillarga asoslangan siyosatni ishlab chiqishga hissa qo'shishi kutilmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi tushunchalari barqaror rivojlanishga erishishdagi strategik ahamiyati tufayli tobora ko'proq ilmiy e'tiborni tortmoqda. Garchi bu tadqiqot oqimlari dastlab mustaqil ravishda rivojlangan bo'lsa-da, so'nggi tadqiqotlar ularning kuchli o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi va ayollarning tadbirkorlik faoliyati yashil innovatsiyalar, ekologik barqarorlik va inklyuziv iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shishini ko'rsatadi.

Yashil iqtisodiyotning nazariy asosi Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit dasturi (UNEP) tomonidan yaratilgan bo'lib, u yashil iqtisodiyotni inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni yaxshilaydigan, shu bilan birga ekologik xavflar va ekologik tanqislikni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiy tizim sifatida belgilaydi. Ushbu ta'rif ekologik barqarorlikni iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy inklyuziya bilan birlashtirish orqali iqtisodiy o'sishning an'anaviy tushunchasini o'zgartirdi. Keyinchalik, olimlar zamonaviy iqtisodiy nazariyaga aylanma iqtisodiyot, yashil innovatsiyalar, kam uglerodli rivojlanish va barqaror tadbirkorlik kabi tushunchalarni kiritish orqali ushbu doirani kengaytirdilar.

Tadbirkorlik adabiyotida ayol tadbirkorlar barqaror o'zgarishlarning muhim agentlari sifatida tobora ko'proq tan olinadi. M. Gunawan, Van Riel va Essers keng qamrovli tizimli adabiyotlar sharhi orqali ayol tadbirkorlar erkaklarga qaraganda kuchliroq ekologik xabardorlik, katta ijtimoiy mas'uliyat va barqaror biznes amaliyotlariga yuqori sadoqatni namoyish etishga moyil ekanligi haqida xulosaga kelishdi[3]. Ularning tadqiqotida ta'lim, institutsional sifat, moliyaviy imkoniyatlar va ijtimoiy kapital yashil tadbirkorlik xatti-harakatlarining asosiy omillari sifatida aniqlandi.

So'nggi nazariy o'zgarishlar ayollarning yashil tadbirkorligi konsepsiyasini yanada takomillashtirdi. Potluri, Anantram va Phani tadbirkorlik brikolaj nazariyasiga asoslangan kontseptual asosni taqdim etdilar va ayol tadbirkorlar ko'pincha innovatsion resurslarni safarbar qilish strategiyalari orqali institutsional va moliyaviy cheklovlarni yengib o'tishlarini ta'kidladilar[4,5]. Ularning natijalari shuni ko'rsatadiki, qo'llab-quvvatlovchi davlat siyosati, moliyaviy inklyuzivlik, raqamli texnologiyalar va tadbirkorlik ekotizimlari ayollarning ekologik barqaror biznesdagi ishtirokini sezilarli darajada oshiradi. Xuddi shunday, Aldoghan yashil tadbirkorlik bir vaqtning o'zida atrof-muhitni muhofaza qilish, ayollarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka, ayniqsa rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda hissa qo'shishini ko'rsatdi[1].

So'nggi adabiyotlardagi yana bir muhim yo'nalish barqarorlikka o'tish va iqtisodiy raqobatbardoshlik o'rtasidagi bog'liqlikka tegishli. Caldarella va boshqalar yuqori iqtisodiy murakkablikka ega mamlakatlar yashil texnologiyalarni qo'llash va barqaror sanoat transformatsiyasini tezlashtirish uchun ko'proq imkoniyatlarga ega ekanligini ta'kidladilar[2]. Ularning sharhida innovatsiya qobiliyati, texnologik diversifikatsiya va institutsional sifat muvaffaqiyatli yashil iqtisodiy o'tishning asosiy omillaridan biri ekanligi ta'kidlangan.

O'zbekiston kontekstida yashil iqtisodiyot bo'yicha akademik tadqiqotlar nisbatan yaqinda bo'lib o'tmoqda, ammo tez sur'atlar bilan kengayib bormoqda. Milliy tadqiqotlar asosan mamlakatning yashil rivojlanish strategiyasini amalga oshirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini kengaytirish, energiya samaradorligi va barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi institutsional islohotlarni o'rganadi. So'nggi tahlillar yashil iqtisodiyotga o'tish nafaqat texnologik imkoniyatlarni, balki boshqaruv sifatini, moliyaviy mexanizmlarni va inson kapitalini rivojlantirishni ham yaxshilashni talab qilishini ta'kidlaydi.

O'zbekistonda ayollar tadbirkorligi bo'yicha tadqiqotlar ham so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlandi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi baholashi 2024-yilda O'zbekistonda taxminan 2,1 million ayol tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanganligini, bu 2020-yilga nisbatan qariyb yetti baravar ko'p ekanligini xabar qiladi[6]. Hisobotda bu o'sish hukumatni qo'llab-quvvatlash dasturlarining kengayishi, takomillashtirilgan huquqiy asoslar, imtiyozli moliyalashtirish, tadbirkorlikni o'qitish va raqamli inklyuzivlik tashabbuslari bilan bog'liq. Shunga qaramay, unda moliyalashtirishga cheklangan

kirish imkoniyati, haq to'lanmaydigan parvarish majburiyatlari, biznes tarmog'idagi cheklovlar va sektorga xos ko'nikmalarning yetarli emasligi ayollar tadbirkorligini rivojlantirishdagi doimiy to'siqlar sifatida ko'rsatilgan.

Milliy olimlar ham ayollar tadbirkorligini kuchaytirish kompleks siyosat choralari talab qilishini ta'kidladilar. Sh. Xoliyorova[7] moliyaviy inklyuzivlik, kasb-hunar ta'limi, raqamli savodxonlik, institutsional qo'llab-quvvatlash va huquqiy himoya ayollarning tadbirkorlik ishtirokini oshirishning asosiy shartlarini tashkil etishini ta'kidlaydi. Boshqa o'zbek tadqiqotchilari ekologik barqaror tadbirkorlik innovatsiyalar, bandlik yaratish va qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishni osonlashtirish orqali ayollar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratishini ta'kidlaydilar[8,9].

Xalqaro va milliy adabiyotlarning tobora ko'payib borayotganiga qaramay, bir qator tadqiqot kamchiliklari saqlanib qolmoqda. Birinchidan, ko'pgina tadqiqotlar yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yoki ayollar tadbirkorligini mustaqil ravishda o'rganadi[10], shu bilan birga ularning nazariy integratsiyasiga nisbatan cheklangan e'tibor qaratilgan. Ikkinchidan, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda yashil ayollar tadbirkorligiga bag'ishlangan empirik tadqiqotlar yetarli emasligicha qolmoqda. Uchinchidan, O'zbekiston kontekstida mavjud tadqiqotlar asosan yashil iqtisodiy transformatsiya, institutsional rivojlanish va ayollar tadbirkorlik faoliyati o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tushuntiruvchi keng qamrovli nazariy va kontseptual asosni ishlab chiqish o'rniga siyosatni amalga oshirish va tavsifiy tahlillarga qaratilgan. Bu cheklovlar keyingi nazariy tadqiqotlar zarurligini oqlaydi.

Shunga ko'ra, ushbu tadqiqot yashil iqtisodiyot nazariyasi, tadbirkorlik nazariyasi, institutsional iqtisodiyot va genderni qamrab oluvchi rivojlanish yondashuvlarini yagona kontseptual asosga birlashtirish orqali mavjud adabiyotlarga hissa qo'shadi. Bunday yondashuv ayollar tadbirkorligi qanday qilib yashil iqtisodiy transformatsiyani tezlashtirishi mumkinligini va shu bilan birga O'zbekistonda barqaror, inklyuziv va bardoshli iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishi mumkinligini tushunish uchun kuchliroq ilmiy asos yaratadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi bo'yicha nazariy va empirik adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish va sintez qilishga asoslangan sifatli tadqiqot yondashuvi qo'llaniladi. Tadqiqotda barqaror iqtisodiy rivojlanish va ayollar tadbirkorlik faoliyati o'rtasidagi kontseptual bog'liqlikni o'rganish uchun qiyosiy, tavsifiy va analitik usullar qo'llaniladi. Scopus va Web of Science indekslangan xalqaro ilmiy nashrlar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari (UNEP, UNDP, Jahon banki, OECD va XMT) va O'zbekiston Respublikasining so'nggi siyosat hujjatlari va huquqiy hujjatlari asosiy ma'lumotlar manbalari sifatida ishlatilgan. Tadqiqot shuningdek, xalqaro eng yaxshi amaliyotlarni baholash va ularning O'zbekistonning yashil iqtisodiy o'tishiga aloqadorligini aniqlash uchun qiyosiy tahlilni o'z ichiga oladi. Tadqiqot natijalari nazariy umumlashtirish va mantiqiy talqin orqali tizimlashtirilib, inklyuziv va barqaror

yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda ayollar tadbirkorligining rolini tushuntiruvchi kontseptual asosni ishlab chiqadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyot va ayollar tadbirkorligi o'rtasidagi munosabatlar ko'p qirrali bo'lib, iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy jihatlarni qamrab oladi. Adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, ayol tadbirkorlar ekologik toza ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish, resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish va ijtimoiy mas'uliyatli biznes amaliyotlari orqali barqaror rivojlanishga tobora ko'proq hissa qo'shmoqdalar. Natijada, ayollar tadbirkorligi daromad olish mexanizmidan tashqariga chiqib, inklyuziv yashil iqtisodiy o'zgarishlarning muhim omili bo'ldi.

Nazariy sharhda yashil tadbirkorlik bir nechta qo'shimcha iqtisodiy nazariyalar tomonidan qo'llab-quvvatlanishi aniqlangan. Barqaror rivojlanish nazariyasi iqtisodiy o'sish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy farovonlik o'rtasidagi muvozanatni tushuntiradi, institutsional nazariya esa ekologik mas'uliyatli biznes faoliyatini rag'batlantirishda samarali qoidalar, moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv mexanizmlarining muhimligini ta'kidlaydi. Resurslarga asoslangan nazariya shuni ko'rsatadiki, innovatsiya, bilim, raqamli kompetentsiyalar va inson kapitali tadbirkorlarga yashil bozorlarda barqaror raqobatbardosh ustunliklarga erishish imkonini beruvchi strategik resurslarni tashkil qiladi. Ushbu nazariy nuqtai nazarlar birgalikda ayollar tadbirkorlik faoliyati yashil iqtisodiy siyosatni muvaffaqiyatli amalga oshirishga sezilarli hissa qo'shishi mumkinligini tasdiqlaydi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan institutsional tizimlar va maqsadli qo'llab-quvvatlash mexanizmlariga ega mamlakatlar ayollarning yashil tadbirkorlikda yuqori darajadagi ishtirokiga erishadilar. Yashil moliyalashtirish, tadbirkorlik ta'limi, texnologik innovatsiyalar, biznes inkubatsiya va raqamli platformalarga kirish imkoniyati ayollarga tegishli korxonalarning raqobatbardoshligini oshiruvchi asosiy omillar sifatida doimiy ravishda aniqlanadi. Shu bilan birga, moliyaviy resurslarning yetarli emasligi, cheklangan texnologik imkoniyatlar, bozorga kirishning yetarli emasligi va doimiy gender tengsizligi ko'plab rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda asosiy to'siqlar bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston siyosat doirasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mamlakat yashil iqtisodiyotga o'tishni tezlashtirish va shu bilan birga ayollarning iqtisodiy ishtirokini kuchaytirish uchun jiddiy institutsional islohotlarni amalga oshirdi. So'nggi milliy strategiyalar qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, energiya samaradorligi, atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror qishloq xo'jaligi va aylanma iqtisodiy amaliyotlarga ustuvor ahamiyat beradi. Ayollar tadbirkorligini kengaytirishga qaratilgan parallel islohotlar imtiyozli moliyalashtirish, kasb-hunar ta'limi, biznesni qo'llab-quvvatlash xizmatlari va raqamli tadbirkorlik tashabbuslarini joriy etdi. Ushbu bir-birini to'ldiruvchi

siyosat yo'nalishlari ekologik barqarorlikni inklyuziv iqtisodiy rivojlanish bilan integratsiyalash uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Ushbu ijobiy o'zgarishlarga qaramay, bir qator muammolar saqlanib qolmoqda. Mavjud qo'llab-quvvatlash mexanizmlari ko'pincha ayol tadbirkorlarga qaratilgan integratsiyalashgan yashil tadbirkorlik siyosati orqali emas, balki alohida amalga oshiriladi. Bundan tashqari, yashil texnologiyalarga cheklangan kirish imkoniyati, ekologik bilimlarning yetarli emasligi va ayollarning yuqori qiymatli innovatsion sohalarda nisbatan past ishtiroki mavjud siyosat choralarining umumiy samaradorligini pasaytiradi. Moliya institutlari, oliy ta'lim muassasalari, biznesni qo'llab-quvvatlash tashkilotlari va atrof-muhit agentliklari o'rtasidagi muvofiqlashtirishni kuchaytirish yashil tadbirkorlik tashabbuslarini amalga oshirishni yaxshilaydi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, ushbu tadqiqot to'rtta o'zaro bog'liq komponentni bog'laydigan kontseptual asosni taklif qiladi: institutsional qo'llab-quvvatlash, ayollarning tadbirkorlik salohiyati, yashil innovatsiya va barqaror rivojlanish natijalari. Qonunchilik, moliyaviy rag'batlantirish, ta'lim va biznes bo'yicha maslahat xizmatlarini o'z ichiga olgan institutsional qo'llab-quvvatlash ayollarning tadbirkorlik qobiliyatini oshiradi. Ushbu imkoniyatlar yashil innovatsiyalar va ekologik barqaror biznes modellarini qabul qilishni rag'batlantiradi, bu esa keyinchalik iqtisodiy unumdorlikni, ekologik ko'rsatkichlarni va ijtimoiy integratsiyani yaxshilaydi. Ushbu komponentlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir uzoq muddatli yashil iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadigan mustahkamlovchi tsiklni yaratadi.

Umuman olganda, natijalar ayollar tadbirkorligini faqat ijtimoiy integratsiya siyosati sifatida emas, balki O'zbekistonning yashil iqtisodiy o'tishining strategik komponenti sifatida tan olish kerakligini tasdiqlaydi. Genderga mos tadbirkorlik siyosatini yashil rivojlanish strategiyalari bilan integratsiyalash innovatsiya salohiyatini mustahkamlash, ekologik barqarorlikni yaxshilash, bandlik imkoniyatlarini oshirish va milliy iqtisodiy barqarorlikni oshirishi mumkin. Shuning uchun kelajakdagi siyosat choralari yashil moliyalashtirish vositalarini kengaytirish, ekologik tadbirkorlik ta'limini kuchaytirish, raqamli transformatsiyani rag'batlantirish va ayollar boshchiligidagi yashil korxonalarni rag'batlantiradigan institutsional ekotizimlarni yaratishga qaratilishi kerak.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Ushbu ilmiy izlanish natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o'tish va ayollar tadbirkorligini rivojlantirish barqaror, inklyuziv va bardoshli iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadigan o'zaro mustahkamlovchi jarayonlardir. Nazariy tahlil yashil iqtisodiyot tamoyillari iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy tenglik, texnologik innovatsiyalar va mas'uliyatli resurslarni boshqarishni birlashtirish orqali atrof-muhitni muhofaza qilishdan tashqariga chiqishini tasdiqlaydi. Ushbu doirada ayol tadbirkorlar yashil innovatsiyalar, ish o'rinlarini yaratish, mahalliy iqtisodiy rivojlanish va ekologik barqarorlikning muhim manbai hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli yashil transformatsiya nafaqat texnologik taraqqiyotga, balki institutsional qo'llab-quvvatlash, moliyaviy inklyuzivlik, ta'lim, raqamlashtirish va tadbirkorlik ekotizimlarining samaradorligiga ham bog'liq. Xalqaro tajriba shuni tasdiqlaydiki, genderni mos yashil siyosatni amalga oshiruvchi mamlakatlar yuqori darajadagi innovatsiyalarga, kuchliroq ekologik ko'rsatkichlarga va yanada inklyuziv iqtisodiy rivojlanishga erishadilar. Natijada, ayollarning yashil tadbirkorlikdagi ishtirokini kuchaytirish alohida ijtimoiy siyosat maqsadi emas, balki milliy barqaror rivojlanish strategiyalarining muhim tarkibiy qismi sifatida qaralishi kerak.

O'zbekistonning so'nggi islohotlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiy rivojlanish, qayta tiklanadigan energiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va ayollarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishni rag'batlantiruvchi milliy strategiyalarni qabul qilish orqali sezilarli yutuqlarga erishildi. Shunga qaramay, mavjud siyosat choralari parchalanib ketganligicha qolmoqda va yashil iqtisodiyot tashabbuslari va ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari o'rtasida kuchliroq integratsiya talab etiladi. Xususan, yashil moliyalashtirishga kirishni yaxshilash, ekologik yo'naltirilgan tadbirkorlik ta'limini kengaytirish, texnologik innovatsiyalarni rag'batlantirish va ayollarning yuqori qiymatli yashil sanoatdagi ishtirokini oshirishga ko'proq e'tibor qaratish kerak.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi tavsiyalarni taklif etish mumkin:

- yashil iqtisodiyot siyosatini ayollar tadbirkorligini rivojlantirish strategiyalari bilan birlashtirgan integratsiyalashgan milliy asosni ishlab chiqish kerak;
- ayollar boshchiligidagi korxonalar uchun maxsus ishlab chiqilgan yashil kredit liniyalari, kafolat fondlari va investitsiya imtiyozlarini o'z ichiga olgan imtiyozli yashil moliyalashtirish vositalarini kengaytirish lozim;
- yashil innovatsiyalar va tijoratlashtirishni rivojlantirish uchun universitetlar, ilmiy-tadqiqot muassasalari, moliyaviy tashkilotlar va biznes-inkubatorlar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash kerak;
- yashil tadbirkorlik, aylanma iqtisodiyot, qayta tiklanadigan energiya texnologiyalari va barqaror biznesni boshqarish bo'yicha ixtisoslashtirilgan ta'lim va salohiyatni oshirish dasturlarini joriy etish kerak;
- ayol tadbirkorlarning yashil iqtisodiy rivojlanishga qo'shgan hissasini kuzatish uchun o'lchanadigan ko'rsatkichlarni belgilash va dalillarga asoslangan yondashuvlar yordamida siyosat samaradorligini muntazam ravishda baholash lozim;
- ayollarning yashil texnologiyalar, raqamli bozorlar va xalqaro qiymat zanjirlariga kirishini osonlashtiradigan raqamli transformatsiya va innovatsion ekotizimlarni rag'batlantirish kerak.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot tamoyillarini ayollar tadbirkorligi bilan integratsiyalash O'zbekistonda barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishning strategik yo'lini anglatadi. Institutsional islohotlar, moliyaviy

qo'llab-quvvatlash, texnologik innovatsiyalar va inson kapitalini rivojlantirishni birlashtirgan keng qamrovli siyosat yondashuvi nafaqat ayollarning tadbirkorlik salohiyatini oshiradi, balki mamlakatning raqobatbardosh, ekologik jihatdan barqaror va inklyuziv yashil iqtisodiyotga o'tishini tezlashtiradi. Bundan tashqari, ushbu tadqiqotda ishlab chiqilgan kontseptual asos rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda ayollarning yashil tadbirkorligining iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy ta'sirini o'rganadigan kelajakdagi empirik tadqiqotlar uchun ilmiy asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Aldoghan M.A. Building a resilient economy: Green initiatives and green entrepreneurship for women's empowerment // Kybernetes. – 2024. – Vol. 53, No. 4. – P. 1484–1504.
2. Caldarola B., Mazzilli D., Napolitano L., Patelli A., Sbardella A. Economic complexity and the sustainability transition: A review of data, methods, and literature // arXiv. – 2023. – arXiv:2308.07172.
3. Gunawan A.A., Van Riel A.A.C., Essers C. What drives ecopreneurship in women and men? A structured literature review // Journal of Cleaner Production. – 2021. – Vol. 280. – Art. 124336.
4. Jabareen Y. Building a conceptual framework: Philosophy, definitions and procedure // International Journal of Qualitative Methods. – 2009. – Vol. 8, No. 4. – P. 49–62.
5. Potluri S., Ananthram S., Phani B.V. Women green entrepreneurship: Conceptualisation and use of bricolage for policy recommendations // Business Strategy and the Environment. – 2024. – Vol. 33, No. 6. – P. 5485–5502.
6. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi. O'zbekistonda ayollar tadbirkorligi: Baholash va tavsiyalar. – Toshkent: BMT Taraqqiyot Dasturi, O'zbekiston, 2025.
7. Xoliyorova Sh. Tadbirkorlikni rivojlantirish va ayollar bandligini oshirish: O'zbekiston nuqtai nazari // Yashil iqtisodiyot va rivojlanish. – 2023. – 1-jild, 11–12-son.
8. Abduxafizova M.M. Ayollar tadbirkorligi va yashil tashabbuslar: O'zbekistonda barqaror rivojlanishning kontseptual asoslari // Muhandislik va iqtisodiyot. – 2026. – 4-jild, 5-son.
9. Ma'murjonov K.M., Tillayev X. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi: dolzarb muammolar va istiqbolli imkoniyatlar // Ilm fan xabarnomasi. – 2025.
10. United Nations Environment Programme. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. – Nairobi: UNEP, 2011.

2026-yil, iyul. №7-son.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №083688

**Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy**